

brakteater. Ny er ikke så meget amulet-tanken, som de konsekvenser der drages af dem.

Runeindskriften på »Fyn-brakteaten« fra Bartholins samling er central for tolkningen af amuletbillederne. Her står »houar« – høje, og betegnelsen går iflg. Hauck på rytterfiguren med flettet hårpisk og diadem, flankeret af en rovfugl. Figuren tolkes som den gud, der i vor middelalder bar det samme tilnavn. Interessant er den parallelitet mellem den nordiske billedverden og den samtidige sydlige, kristne ikonografi, som Hauck fremhæver i sine studier. Kristne symboler blev brugt i vid udstrækning i den nordiske billedverden. Både ørn og hest er væsentlige i denne symbolik og den fortsatte brug af disse motiver i de følgende århundreders dyrestil bør studeres. Som medansvarlig for de igangværende undersøgelser i Gudme på Østfyn er det interessant at se, hvorledes de nye fund herfra allerede har givet impulser til forsøget på at sætte brakteaterne ind i et bredere bebyggelseshistorisk, politisk og kultisk syn. Brakteatstudierne må få stor betydning for Gudme-undersøgelser, så udgivelsen er højst belejlig. Pladsen tillader ikke en detaljeret gennemgang af argumentation eller vurdering af nytolkningen. Det kan f.ex. lyde forskrækkende, når 3-mandsbillederne (B-brakteater) tolkes som skildringer af Balders død med Odin, Balder og Loke, men Hauck har sin argumentation på plads. Jo mere man læser, jo mere fanges man af de perspektiver for den nye opfattelse af forholdet mellem Antikken og Norden, som Ikonographischer Katalog åbner. Der er god grund til at gøre opmærksom på dette værk med den interesse for yngre jernalder, som vi kan se i disse år, f.ex. i forskningsrådets projekt »fra stamme til stat«.

Kun D-brakteaterne (dyrebillederne) mangler endnu i katalogen. Fremlæggelsen er måske lidt tung at arbejde med, men den er nok også det grundigste vi har set af sin slags til dato.

Henrik Thrane

RIKKE AGNETE OLSEN: Borge i Danmark. Århus, Centrum, 1986. 155 s. Rigt ill. 195 kr.

Denne bog er lille af format, men trods det gengives talrige fotos, kort, grundplaner og rekonstruktionstegninger meget tydeligt, en teknisk bedrift. Illustrationerne er velvalgte og ofte nye. Teksten er ligeledes et fremskridt i forhold til Aage Roussels *Danmarks Middelalderborge* fra 1942 som hermed er afløst. Landets borge er arkitektoniske mindesmærker, men de er også målestokke for den politiske udvikling, og man mærker her hvorledes forfatteren forener den nødvendige indsigt i arkæologi og historie. Hun tegner udviklingen fra Valdemarstidens rigsborge over storhedstiden for det private byggeri (1250–1350) til reaktionen under dronning Margrethe og afslutningen i 1. halvdel af det 16. århundrede. Dronning Margretes tid ses som det store vendepunkt. Hendes forbud fra 1396 mod privat borgbyggeri overholdes, og det vises klart hvordan adelens boliger siden hen ikke er ægte fæstninger. Læseren fratages sine illusioner selv hvad angår Glimmingehus og Egeskov. Bogen slutter med et levende fortalt afsnit om borgens funktion og et katalog over enkeltborge og voldsteder omtalt i teksten.

Interessen for de mange voldsteder der ligger spredt ud over landet, markerer en udvikling i forhold til den ældre forskning der især sigtede på de store kongelige anlæg kendt fra rigshistorien. Bogen har vigtige metodiske betragtninger at gøre over disse ofte anonyme voldsteder og betegner sammen med Hans Stiesdals *Types of Public and Private Fortifications in Denmark* (i *Danish Medieval History. New Currents*. Edited by Niels Skyum-Nielsen & Niels Lund, 1981) en nyorientering. Endnu i det stort påbegyndte *Danske Voldsteder*, der beskriver anlæggene i Hjørring og Thisted amter, blev en borgs store dimensioner taget som et tegn på ælde og kongelig herkomst. I denne bog anlægges det synspunkt at en borgs type ikke siger noget om dens alder, fordi alle det europæiske borgbyggeris former var fuldt udviklede og til rådighed da man skulle bygge i Danmark. Derfor finder vi her i landet samtidig eksempler på mange forskellige udviklingstrin, og to borge af forskellig størrelse kan sagtens være lige gamle. Borgene er med andre ord individuelle i deres anlæg, bestemt af naturforhold og ejernes sociale position. Deres meget forskellige udformning taler imod for håndfast inddeling i forskellige typer, og voldstedsværkets uklare *castrum-curia* begreb afvises uhøjtideligt («man kunne faktisk lige så godt bare sige borg«).

I sin form er bogen tilgængelig for enhver. Borgenes historie fortælles hele tiden inden for rammen af landets almindelige historie og billederne støtter så godt. Fagfolk vil hæfte sig ved at den ajourførte oversigt oplyser om en række nyvindinger i de senere årtiers forskning.

Esben Albrechtsen

NYERE TID

JØRGEN NYBO RASMUSSEN: *Broder Jakob den Danske, kong Christian II's yngre broder*. Odense University Studies in History and Social Sciences. Vol. 98. Odense Universitetsforlag 1986. 143 s. 134,20 kr.

Jørgen Nybo Rasmussen forsøger gennem undersøgelser af et omfattende kilde-materiale, der strækker sig fra Mexico til Danmark, at påvise, at franciskaner-munken Jacobus Dacianus, der døde i Mexico i 1560'erne, var af dansk kongeslægt, således som det allerede blev hævdet af franciskanerordenens general, Franciscus Gonzagas, i et skrift fra 1587. Jørgen Nybo Rasmussen søger at efterspore Jakob og når via tyske og danske kilder tilbage til Danmark og mener at kunne fastslå, at Jakob var den tredje søn i ægteskabet mellem kong Hans og dronning Christine og dermed broder til Christian 2. og Frederik 1.s nevø.

Selv om det undersøgte kildemateriale er stort, er det vanskeligt at finde blot tilnærmelsesvist sikre oplysninger, der godtgør, at de forskellige personer, Nybo Rasmussen mener at kunne identificere som kongesønnen, der lever incognito som munk, også rent faktisk er én og samme person og dertil Hans' og Christines søn, og det fører til alt for mange *e silentio*-slutninger. Undertiden er Jørgen Nybo Rasmussens afhandling trods dens store detailrigdom spændende som en krimi,